

Сім'ю «золотої» 3-пропорції репрезентують такі композити:

паразитолог ($\Pi = 5/4 = 1,25$); бджолозапилювання ($\Pi = 7/5 = 1,4$).
4 | 1 2 | 5

Аналогічні показники виявилися й серед юкстапозитів. Наприклад, у сім'ї дихотомії мали місце слова:

хліб-сіль ($\Pi = 2/1 = 2,0$); буркун-зілля ($\Pi = 4/2 = 2,0$);

1 | 1 2 | 2

кіловат-година ($\Pi = 6/3 = 2,0$); будівники-комсомольці ($\Pi = 8/4 = 2,0$).

3 | 3 4 | 4

У сім'ї «золотої» 1-пропорції наявні такі юкстапозити:

Іван-чай ($\Pi = 3/2 = 1,5$); камінь-самоцвіт ($\Pi = 5/3 = 1,67$).

2 | 1 2 | 3

У сім'ї «золотої» 2-пропорції мали місце:

гриб-боровик ($\Pi = 4/3 = 1,33$); батьківщина-мати ($\Pi = 6/4 = 1,5$);

1 | 3 4 | 2

У сім'ї «золотої» 3-пропорції:

член-кореспондент ($\Pi = 5/4 = 1,25$); люмпен-пролетаріат ($\Pi = 7/5 = 1,4$).

1 | 4 2 | 5

Нами було проаналізовано 5990 слів, серед яких двокомпонентні композити налічують 5631 одиницю, а юкстапозити – 359 одиниць. Серед двокомпонентних композитів сім'я дихотомії становить 1840 одиниць (32,7%), сім'я «золотої» 1-пропорції – 2679 одиниць (47,6%), «золотої» 2-пропорції – 864 одиниці (15,3%), «золотої» 3-пропорції – 204 одиниці (3,6%), «золотої» 4-пропорції – 42 одиниці (0,7%). Серед юкстапозитів сім'я дихотомії становить 125 одиниць (34,8%), «золотої» 1-пропорції – 166 одиниць (46,2%), «золотої» 2-пропорції – 56 одиниць (15,6%), «золотої» 3-пропорції – 8 одиниць (2,2%), «золотої» 4-пропорції – 4 одиниці (1,1%). Слід відзначити, що відсотковий розподіл між сім'ями «золотих» *p*-пропорцій серед двокомпонентних композитів і юкстапозитів загалом збігається – за винятком випадків з малими обсягами вибірки (наприклад, для юкстапозитів у сім'ї «золотої» 4-пропорції – всього 4 одиниці).

Аналіз досліджуваного фактичного матеріалу дає підстави вважати наведений вище розподіл композитів і юкстапозитів закономірним, оскільки побудова двокомпонентних іменників-композитів та юкстапозитів пов'язана із закономірностями функціонування людського мозку і відповідає певним пропорціям у процесі їхнього формотворення. Пропорції побудови розглянутих складних номінацій виражаються низкою конкретних чисел і підлягають законам гармонійного поділу – «золотого» перерізу. Тому нові складні слова, які з'являтимуться в мові, доповнюватимуть вказані сім'ї за принципом формотворення звукової оболонки цих лексичних одиниць, оскільки слова й мова взагалі – це продукт розумової діяльності людини. Механізм роботи людського мозку суттєво впливає на процес становлення й розвиток мови як засобу людського спілкування взагалі й появу новоутворень у мові.

Отже, лінгво-інформаційний підхід достатньо широко використовується в інженерній лінгвістиці, особливо під час комп'ютерної обробки текстів, зокрема складання частотних словників, відбирання лексики з частотного словника, складання статистичних моделей текстів на рівні словосполучень, алгоритмічного вибирання стійких словосполучень, розподілу лінгвістичних одиниць, ймовірно-статичного виявлення в тексті домінантних одиниць. При цьому поруч з елементами лінгвістичної теорії широко використовуються математичний апарат теорії ймовірностей і закон Ципфа-Мандельброта, а також під час описання системи мови в разі квантитативної й алгебраїчної лінгвістики застосовується теорія нечітких множин. З іншого боку мовознавчі теорії поширені в рамках лінгвістичного забезпечення автоматизованих систем науково-технічної інформації, зокрема для автоматизованого розпізнавання сенсу тексту та одиниць, що його уворюють, комп'ютерного введення слововживань тексту до їхньої канонічної форми; комп'ютерного реферування тексту шляхом його компресії. У той же час слід зауважити, що застосування лінгво-інформаційного підходу для дослідження словотвору є недостатньо розвинутим. Особливо це стосується дослідження композитів та юкстапозитів на структурному та фонетичному рівнях.

Література:

1. Арапов М. В. Квантитативная лингвистика / М. В. Арапов. – М. : Наука, 1988. – 184 с.
2. Азарова Л. Є. Структура композитів у концепції «золотої» пропорції / Л. Є. Азарова // Мова та історія: Періодичний збірник наукових праць. – К., 1999. – С. 13–18.
3. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию / И. А. Бодуэн де Куртенэ. – М. : Наука, 1963. – Т. 1. – 191 с.
4. Ковалевский Н. О. Как смотрит физиология на жизнь вообще и «психическую» в особенности / Н. О. Ковалевский // Уч. зап. Императорского Казанского ун-та. – 1877. – Т. 1. – 345 с.
5. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность / А. А. Леонтьев. – М. : Просвещение, 1969. – 214 с.
6. Стахов А. П. Алгоритмическая теория измерения / А. П. Стахов. – М. : Знание, 1979. – 437 с.
7. Фукс В. Математическая теория словообразования / В. Фукс // Теория передачи сообщений. – М. : Иностран. лит-ра, 1957. – С. 221–249.

УДК 811.124'06'367.623

С. А. Антонюк,

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, м. Львів

МОВОЗНАВЧІ ТРАДИЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКА ЯК САМОСТІЙНОЇ ЧАСТИНИ МОВИ

Ми розглянули теоретичні засади вивчення прикметника у сучасній лінгвістичній літературі, питання історичного становлення прикметника як окремої частини мови, а також зробили спробу викласти загальні відомості про природу латинського прикметника.

Ключові слова: прикметник, граматичні категорії, мовна картина світу.

Мы рассмотрели теоретические основы изучения прилагательного в современной лингвистической литературе, вопрос исторического становления прилагательного как отдельной части речи, а также сделали попытку изложить общие сведения о природе латинского прилагательного.

Ключевые слова: имя прилагательное, грамматические категории, языковая картина мира.

The article focuses on the adjective as a language unit, which in its semantics reflects the objects, phenomena, events, especially the fragments of the language world picture, because it is a unique means of conveying man's attitude about the objects of reality. The article deals with the theoretical foundations of the study of the adjective in the modern linguistic literature. The origin and the historical development of the adjective as a separate part of speech is analyzed. It was revealed that in antiquity the adjective wasn't assumed as a separate part of speech, but as a noun, because of the common system of declension. After the separation from the general noun class it acquired those semantic, morphological and syntactic features which provided the basis for the assumption of the adjective as a separate part of speech. The main features of the Latin adjectives on different language levels (on the morphological, semantic and syntactic language) were described. The article reveals that the main semantic feature of the adjective is a characterizing one. The difference on the grammar level is that the adjective must match the nouns they describe in number, gender and case and it also can have the semantic and grammar category of the degrees of comparison. The most common on the structural and genetical level is their division on the primary and secondary adjectives. They are also divided according to their morphological functions on attributive and predicative adjectives. It was also revealed that the modifier is the main syntactic role of the Latin adjective. Besides, the main linguistic classifications of the adjectives, especially of the sensor group, were proposed.

Key words: adjective, grammar categories, language world picture.

Слова, які передають поняття дотику, можуть бути виражені різними частинами мови: іменниками (*tactus – дотик*), прикметниками (*mollis – м'який*), дієсловами (*tangere – торкати*), прислівниками (*acriter – гостро*). Ми ж зосереджуємо нашу увагу на прикметнику, який постає одиницею мови, що у своїй семантиці найповніше передає та відбиває предмети, явища, події, зокрема фрагменти МКС, оскільки виступає унікальним засобом передачі ставлення людини до об'єктів навколишньої дійсності.

Прикметник був предметом зацікавлення численних науковців. Існуючі монографічні та дисертаційні дослідження прикметників здебільшого присвячені висвітленню історії становлення прикметника у певній мові [5], вивченню лексико-синтаксичного потенціалу [6] та семантичної структури ад'єктива відповідно до його морфологічних особливостей [1], семантичної структури прикметника та контексту [4], семантичної структури прикметника як окремої частини мови [15], семантичної структури окремих прикметників чи ЛСГ прикметників у конкретній мові [3; 6], зокрема у літературній творчості античних письменників [8; 12] та ін.

Мета нашої статті – аналіз лінгвістичних вчень про прикметник, як основи характеристики латинських тактильних прикметників, обумовила постановку таких завдань: з'ясувати в кого із дослідників прикметник був предметом окремого дослідження, які аспекти вивчення прикметників найбільше цікавлять науковців, а також розглянути основні класифікації прикметників і з'ясувати місце тактильних ад'єктивів у цих класифікаціях.

Звернення до історії питання про частини мови показує, що прикметник має глибокі корені, які сягають ще періоду античності. Стародавні мислителі не розглядали прикметник як окрему частину мови, а об'єднували його з іменником в одну частину мови, оскільки вони мали спільну систему відмінювання [7, с. 300]. Вперше ж термін «прикметник» (*adiectivum*) вживається у творі Секста Помпея Феста, який зазначив, що прикметник не може мати окремого значення [16]. А ще в давньогрецького граматики Діонісія Фракійського читаємо, що прикметник – це те, що додається до власних і загальних назв і виражає похвалу чи несхвалення [19].

Появу ж прикметника на основі іменника пояснив О.О. Потєбня, який підкреслював, що відмінність між іменником і прикметником, ступінь розрізнення цих частин мови зменшується в напрямі до минулого [9, с. 37]. Прикметник, виділившись із загального класу імен, набув тих семантичних, морфологічних і синтаксичних ознак, що дають підстави вважати його окремою частиною мови [6, с. 183]. Поштовхом до ад'єктивації іменників, яка відбувалася, як відомо, вже з індоєвропейського періоду [3, с. 16], був той факт, що один іменник, поєднуючись з іншим у ролі атрибута або предиката, виражав тільки якісне поняття, яке містилося в ньому, як наприклад слово *vetus*. Спочатку воно означало «рік», потім почало вживатися переважно у значенні «довгий відрізок часу» і конкретизувалося як таке, що має значення «давні часи, старовина». Часте вживання *vetus* в атрибутивній функції призвело до того, що слово *vetus* набуло ад'єктивного значення і почало вживатися у значенні «старий» [2, с. 77].

На основі сказаного, робимо висновок, що прикметник як частина мови, а отже й формально-граматичні відмінності між іменником і прикметником не споконвічні.

Хоча лінгвісти не однакості у виокремленні кількості частин мови все ж вони традиційно зараховують прикметник, зважаючи на його основне значення та граматичні форми, до самостійних, або повнозначних [11, с. 599] частин мови, тобто таких, які можуть бути членами речення [7, с. 302].

У сучасній лінгвістичній літературі побутує визначення прикметника як «частини мови, що виражає ознаку предмета безпосередньо або через його відношення до інших предметів та явищ» [13, с. 488–489] (наприклад колір, розмір, зовнішні ознаки, внутрішні властивості, смак, матеріал, відношення до часу, простору, дії, процесу, стану (*ruber – червоний, acerbus – терпкий, longus – довгий, asper – шорсткий*)).

Визначальну семантичну особливість прикметника становить те, що він виражає статичну (іншими словами характеризує ознаку предмета [1, с. 124], наприклад, *acutum ferrum – гостре залізо, mollia strata – м'які покривала*).

Грамматична відмінність прикметника від інших частин мови полягає в тому, що він узгоджується з означуваним словом у роді, числі й відмінку: *acuta silex (гострий камінь) < silex, f. + acuta; tepidus cruor (тепла кров) < cruor, m. + tepidus*. Сполучуваність же прикметника з іменником вважається одним із найпростіших і одноманітних видів сполучуваності [4, с. 120].

Прикметники також характеризуються семантико-граматичною категорією ступенів порівняння. Вираження ж ступеня ознаки прикметником має варіативний характер і досягається за рахунок: а) творення ступенів порівняння (*durus – durior – durissimus*). Латинські ж закінчення вищого ступеня порівняння (*-ior (m., f.), -ius (n.)*), на відміну від закінчення найвищого ступеня порівняння, яке виникло саме у латинській мові) мають індо-європейське походження [20, с. 29]. б) використання префіксів суб'єктивної оцінки для творення похідних лексичних одиниць (*acutus (гострий) – praeacutus (прегострий), gelidus (холодний) – egelidus (прохолодний)*); в) поєднання прикметника з прислівником-інтенсифікатором (*obtusus (притуплений) – nimio obtusior (набагато притупленіший)*).

Прикметники не утворюють однорідної функціонально-семантичної сукупності слів, тому структурно та генетично їх поділяють на два великі класи: первинні і вторинні. [5, с. 128; 2, с. 156–173.]. Первинні здебільшого передають якісну ознаку (безвідносно до чогось) і в морфологічному плані мають корінь та закінчення (*dur-us* – *твердий*, *sicc-us* – *сухий*). Вторинні виражають складну ознаку (через відношення до предмета, дії, місця, часу, наприклад, *nocturnus* – *нічний*, *mellitus* – *медовий*, *spinus* – *колючий*) або вторинну якісну ознаку: *egelidus* – *прохолодний*. Відповідно, вторинні прикметники можуть характеризуватися складнішою, порівняно з первинними прикметниками, членованістю, тобто наявністю, крім кореня та закінчення, також інших морфем (*gravidus* < *grav* + *id* + *us*).

У зв'язку з тим, що прикметник характеризується узагальненістю лексичної семантики, а також розгалуженою семантичною структурою, у сучасній науці прикметники традиційно зараховують до категорії слів, які виконують діаметрально протилежні морфологізовані функції у висловлюванні і називаються атрибутами та предикатами [17, с. 294; 13, с. 489]. Із морфологічних ознак впливає типове синтаксичне функціонування прикметника в контексті. Основна синтаксична роль прикметника – узгоджене означення (морфологізований член речення): *aspera velleri leonis* (*жорстка шкура лева*). Нерідко прикметник вживається у вторинних функціях, а саме як іменна частина складеного іменного присудка (неморфологізований член речення): *solet esse grauis cantantibus umbra* – *тінь для співаючих зазвичай є неприємною*, або ж як підмет речення (функціонування субстантивованих прикметників): *calida* – *тепла вода*.

Деякі лінгвісти, заперечують денотативне значення прикметника, спираючись на те, що предикати містять лише сигніфікат, тобто понятійне значення, а не предметне. Ця думка нам видається не зовсім правильною, оскільки заперечивши наявність у прикметника номінативної функції, іншими словами предметної віднесеності, як слушно зазначає А.Н. Шрамм [15, с. 8], ми тим самим визнаємо, що ознаки та властивості предметів – плоди нашої уяви, позбавлені об'єктивних основ у дійсності.

Серед усіх частин мови саме прикметник має найбільший лексико-семантичний потенціал [5, с. 13]. Широкий смисловий обсяг прикметників є природним, оскільки в предметній, соціальній і духовній сферах існує значно більше властивостей, якостей, прагматичних і емоційних оцінок, ніж самих предметів, подій, осіб, яким вони належать або номінально приписуються [14, с. 197].

Виконуючи функцію означення прикметник зазвичай ставиться в латинській мові у постпозиції до підмета (*nox umida* – *волога ніч*), однак може також ставитися і перед ним, зокрема у поетичних текстах античних авторів (*madidatque in ueste* – *у мокром одязі*).

За семантикою ад'єктиви неоднорідні, їх класифікації різноманітні і опираються як на значення самих прикметників, так і на властивості денотатів, до яких відносяться виражені ними ознаки. Універсальним вважаємо поділ прикметників за видом ознак, які вони описують, що ґрунтується на єдності і взаємодії значеннєвих, морфологічних, словотвірних і синтаксичних ознак ад'єктивів, на якісні й відносні [13, с. 489; 17, с. 303]. Прикметники першої групи передають якісну оцінку референта, означають властивості предметів, що впливають з їх безпосереднього пізнання, оцінок, індивідуального або суб'єктивного сприйняття тощо (*sentus* – *колючий*, *tepidus* – *теплий*, *latus* – *широкий*, *sapiens* – *розумний*). Якісні прикметники належать до основних прикметників у більшості мов світу [17, с. 293].

Ці ад'єктиви в свою чергу за морфемною структурою поділяються на непохідні (*siccus* – *сухий*) та похідні (*aridus* (*cy-* *areo* (*бути сухим*))).

На відміну від якісних, відносні ад'єктиви позначають ознаку через відношення до іншого референта, події, ознаки, дії, тобто виражають незмінну щодо ступеня вияву ознаку предмета як властивість, що впливає з його зв'язків або відношень з іншими предметами, явищами, процесами чи ознаками позамовної дійсності [13, с. 489] (*querceus* – *дубовий*, *aureus* – *золотий*, *marinus* – *морський*). Відносні прикметники разом із присвійними (*aquilinus* – *орлиний*, *Capitolinus* – *капітолійський*), які є фактично однією з функційних модифікацій у межах відносних прикметників, перебувають на периферії цієї частини мови [13, с. 599].

Відносні прикметники латинської мови є похідними від іменників, утвореними за допомогою суфіксів: *-inus*, *-anus*, *-osus* і *-ulentus*. Вони (за винятком ад'єктивів на *-osus*) традиційно не утворюють ступені порівняння ознаки, а також не входять до складу антонімічних пар [17, с. 303].

У науковій літературі є різні класифікації прикметників. Найпростішою ж, на думку А.М. Дівайна [18, с. 403] є лексична класифікація в основі якої лежать такі категорії як: оцінка (*bonus*), розмір (*magnus*), вік (*vetus*), душевний (*laetus*) і фізичний стани (*ebrius*, *calidus*), матеріал (*argenteus*) та колір (*viridis*). Запропонована класифікація, на нашу думку, є недосконалою, оскільки не охоплює всі групи ад'єктивів, в тому числі й сенсорної сфери (наприклад ольфакторної, густативної чи візуальної).

Засвідчено також спроби окремої класифікації перцептивних ад'єктивів (візуальної, аудіальної, тактильної, ольфактивної та густативної сфер). Так, І. Рузін поділив перцептивні атрибути-прикметники на: екстенціональні, параметричні, суб'єктивні, полімодальні, крос-модальні, матеріальні та нематеріальні атрибути-прикметники, а також перцептивні гіпероніми [10, с. 28–91]. Все ж ця класифікація потребує доопрацювання, оскільки автор, наприклад, зараховує до параметричних ад'єктивів не лише прикметники високий, великий та малий, але й яскравий, гладкий і шорсткий. Ці ад'єктиви доцільніше, на нашу думку, віднести до прикметників візуальної та тактильної сфер.

Ми ж примикаємо до семантичної класифікації прикметників А.Н. Шрамма [15, с. 21], який поділив їх на два великі класи: клас емпіричних прикметників та раціональних. Основна різниця між ними лексико-експресивна та експресивно-стилістична [15, с. 5].

Перші дослідник визначає як прикметники на позначення ознак, які сприймаються органами відчуттів та усвідомлюються людиною у результаті однорівневої мисленнєвої операції співставлення із «еталоном». Емпіричні (перцептивні) прикметники позначають власні ознаки конкретних предметів, їх зміст перебуває у повній відповідності із логіко-філософською категорією якості. Науковець, залежно від того яким органом відчуття сприймається означувана ознака, поділив їх на сім родів: прикметники, на позначення ознак предметів, які сприймаються 1). зором, 2). слухом, 3). нюхом, 4). смаком, 5). дотиком, 6). декількома органами відчуттів, 7). а також ознаки предмета, які визначаються у результаті стискання мускулатури (ознаки ваги, і ті, які виникають у результаті стискання, натискання та розтягування предметів). Таким чином, перераховані прикметники дозволяють об'єднати їх у дві групи, зокрема такі, що орієнтуються на контактні (смакові та дотикові), наприклад, *suavis* – *смачний*, *salsus* – *солоний*, *acutus* – *гострий*, *hebes* – *тупий*, та дистантні (візуальні, аудіальні та ольфактивні) відчуття (*flavus* – *жовтий*, *tinnulus* – *дзвінкий*, *odorus* – *пахучий*).

До раціональних прикметників, які є продуктом абстрактної мисленнєвої діяльності людини, А.Н. Шрамм відносить ад'єктиви на позначення чотирьох ознак: ознак людини (*ingeniosus* – *талановитий*), тварин (*generosus* – *породистий*),

предметів (*venenatus – отруйний*), а також оцінних ознак людини, тварини чи предмета (*pulcher – красивий*) [15, с. 21–22].

Ми вважаємо, що на прикладі тактильних прикметників емпірийними слід вважати лише певні ЛСВ тактильних лексем (ЛСВ, які вживаються у власне тактильному значенні). Інші, не пов'язані з власне тактильною сферою ЛСВ первісно до-тикових лексем можна віднести до раціональних: *acerrimus armis Camers – найзавзятіший в боях Камерт*.

Таким чином, підсумовуючи викладені тут загальні відомості про природу прикметника можна зробити висновки про те, що мовознавчі традиції дослідження прикметника є давніми. Прикметник історично, як окрема частина мови сформувався на базі іменника, чим до певної міри й зумовлена обов'язкова залежність семантико-граматичних ознак прикметника від іменника. Прикметник формується як окрема частина мови, внутрішня система якої являє собою сукупність семантико-морфологічних і граматико-синтаксичних особливостей. Латинські ж тактильні прикметники, які можуть творити словозмінні форми, є вираженням лише якісної ознаки прикметників. У реченні вони характеризуються як первинною атрибутивною функцією, так і вторинними предикативними функціями.

Відсутність окремого аналізу тактильних прикметників відкриває перспективи для їх подальшого опрацювання, зокрема семантики, системних відношень та їх дериваційного потенціалу у різні періоди розвитку латинської мови.

Літератури:

1. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови / І. Вихованець, К. Горденська. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
2. Вихованець І. Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1988. – 256 с.
3. Вольф Е. М. Грамматика и семантика прилагательного (на материале иберо-романских языков) / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 1978. – 200с.
4. Вольф Е. М. Прилагательное в тексте / Е. М. Вольф // Лингвистика и поэтика. – М. : Наука, 1979. – С. 118–135.
5. Грищенко А. П. Прикметник в українській мові / А. П. Грищенко. – К. : Наукова думка, 1978. – 205 с.
6. Жирмунский В.М. Происхождение категории прилагательных в индоевропейских языках в сравнительно-историческом освещении. – Изв. АН СССР (ОЛЯ), 1946. – Т. 5. – Вып. 3. – М. – С. 183–187.
7. Кононенко І.В. Прикметник у слов'янських мовах : монографія / І. В. Кононенко. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2009. – 495 с.
8. Олішук Р.Л. Структурні типи складних прикметників типу бахуврїхї в латинській мові / Роксоляна Леонїдївна Олішук // Іноземна філологія : республіканський міжвідомчий збірник. – Львів : Вища школа, 1990. – Вип. 99. – С. 168–174
9. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике / А. А. Потебня. – Москва : Просвещение, 1968. – Т. 3. – 550 с.
10. Рузин И. Г. Модусы перцепции (зрение, слух, осязание, обоняние, вкус) и их выражение в языке: дисс...кандидата филол. наук : 10.02.19 / Рузин Игорь Геннадиевич. – М., 1995. – 199 с.
11. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / Селіванова О. О. – Довкілля-К, 2010. – 844 с.
12. Тимейчук Н. О. Прикметники смаку у творах Плавта, Горация та Петронія (лексико-семантичний аспект): дис...кандидата филол. наук : 10.02.14 / Тимейчук Надія Орестівна. – Л., 2007. – 215 с.
13. Українська мова : Енциклопедія / [за ред. В. М. Русанівського, О.О. Тараненко]. – К. : Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
14. Уфимцева А. А. Лексическое значение : Принцип семиологического описания лексики / Уфимцева А. А ; под. ред. Ю. С. Степанова. – 4-е изд. – М. : ЛИБРОКОМ, 2010. – 240 с.
15. Шрамм А. Н. Очерки по семантике качественных прилагательных / А. Н. Шрамм. – Л.: ЛГУ, 1979. – 134с.
16. Corpus Grammaticorum Latinoorum [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kaali.linguist.jussieu.fr/CGL/text.jsp>
17. Devine A. M. Latin word order. Structural meaning and information / A. M. Devine, D. Stephens. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 639 p.
18. Devine A. M. Semantics for Latin. An introduction / A. M. Devine, D. Stephens. – Oxford : Oxford University Press, 2013. – 453 p.
19. Διονύσιος ο Θραξ. Περὶ ονόματος // Τέχνη Γραμματικῆ ἰβ' [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://e-homoreligiosus.blogspot.com/2011/09/dionysius-thrax-on-noun-name-ars.html>
20. Hammond M. Latin : A historical and linguistic handbook / M. Hammond. – Cambridge, Massachusetts, London : Harvard University press, 1976. – 292 p.

УДК 81'42:339

Т. М. Артеменко, І. П. Липко,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЭФЕКТИВНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНІЦІАЛЬНИХ КОНСТАТИВІВ У ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Стаття присвячена дослідженню ефективного функціонування ініціальних констативів у діалогічному дискурсі. Вивчаються комунікативно-інтенціональні установки адресанта. Залежно від комунікативних інтенцій адресанта виділяються констативи з перлокутивною метою переконання в необхідності виконання певних дій та констативи з перлокутивною метою впливу на почуття, емоції та морально-етичні настанови адресата.

Ключові слова: діалогічний дискурс, ініціальний констатив, комунікативна інтенція, перлокутивна мета, комунікація.

Статья посвящена исследованию эффективного функционирования инициальных констативов в диалогическом дискурсе. Изучаются коммуникативно-интенциональные установки адресанта. В зависимости от коммуникативных интенций адресанта выделяются констативы с перлокутивной целью убеждения в необходимости выполнения определенных действий и констативы с перлокутивной целью влияния на чувства, эмоции и морально-этические установки адресата.

Ключевые слова: диалогический дискурс, инициальный констатив, коммуникативная интенция, перлокутивная цель, коммуникация.

The purpose of the paper is to study effective functioning of the initial constatives in the dialogical discourse and to analyze the speaker's intentions in speech communication. The analysis of some pragmatic characteristics of the initial constatives gives the opportunity to demonstrate that the meaning of the initial constatives is characterized by some pragmatic variation and depends on real communication between people. Some semantic and pragmatic peculiarities of the initial constatives in the dialogical discourse have been studied. The initial constative is considered as a statement which expresses the speaker's emotive-evaluative attitude to some actions and phenomena. It is defined as a speech event with the perlocutionary purposes